

3.Смовженко Т.С. Взаємодія банківського сектора з реальним сектором економіки // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми ринкової трансформації України: 36. наук. праць. Вип.1 (XXXIX). – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2003. – С.4-7.

4.Владичин У.В. Роль кредитування в економічному зростанні України // Фінанси України. – 2004. – №1. – С.96-102.

5.www.ukrstat.gov.ua

6.www.me.gov.ua

7.www.bank.gov.ua

8.Бюлетень НБУ. – 2004. – №1. – С.72-73.

9.Симановский А.Ю. Банковский сектор в переходной экономике России // Деньги и кредит. – 1995. – №11. – С. 26-36.

Отримано 18.01.2005

УДК 336.77 : 338.22 (477)

В.О.СТЕПАНЕНКО

Харківський національний економічний університет

РОЛЬ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розглядається сутність кредитних відносин, узагальнено вплив системи оцінки кредитоспроможності підприємства на можливість отримання кредиту, запропоновано раціоналізацію взаємодії суб'єктів господарювання та комерційних банків шляхом вдосконалення механізму фінансової підтримки підприємництва.

Однією з першочергових умов переходу до ринку є формування суб'єктів ринкових відносин, у ролі яких виступають підприємці. Як визначальний елемент ринкового середовища підприємництво виступає засобом вирішення багатьох економічних і соціальних проблем перехідного періоду – насичує ринок товарами та послугами, розширює можливості працевлаштування населення, формує інноваційну модель економічного розвитку.

Сучасні умови еволюції економічних процесів у суспільстві спонукають до вирішення питань стабілізації у розвитку виробничого сектору економіки та фінансової системи країни, що, в свою чергу, потребує істотних змін в регулюванні економіки, передусім раціонального розподілу й ефективного використання фінансових ресурсів. Оскільки основною складовою сфери фінансів України є банківська система, її ланки безпосередньо впливають на принципи та механізми перерозподілу грошових ресурсів суспільства. Однак недосконалість результатів участі банківських інститутів у процесі економічних перетворень потребує значних змін у законодавчо-нормативному регулюванні взаємовідносин банківської сфери з іншими сферами фінансової системи, з різними галузями економіки.

Дослідження впливу кредитних відносин на розвиток підприємницької діяльності в ринкових умовах здійснювалися в роботах вітчизняних вчених [1-5], однак існує низка проблем, пов'язаних з фінансуванням підприємництва, реалізацією його взаємодії з кредитною системою, які залишаються недостатньо вивченими та вимагають докладного дослідження.

У зв'язку з цим метою дослідження у даній роботі є теоретичне обґрунтування та розробка методичних рекомендацій щодо необхідності реалізації кредитних відносин між суб'єктами підприємницької діяльності та кредитними установами.

Стратегія розвитку й удосконалення механізмів взаємодії банківської сфери з суб'єктами реального сектору економіки, особливо з суб'єктами малого бізнесу, є сьогодні досить актуальною, але фактичний стан розвитку української економіки свідчить про недостатню її ефективність. А оскільки найчастіше подібна взаємодія відбувається під час кредитування, доцільно дослідити теоретичні засади кредитування в Україні та їхнє практичне застосування.

Кредитні відносини, маючи за основу рух позичкового капіталу, уявляють собою відособлену частину економічних відносин, пов'язану з наданням вартості (коштів) у позику і поверненням її разом із певним відсотком. Оскільки кредит обслуговує все більшу частку товарних потоків, замінюючи традиційні товарно-грошові зв'язки обміну, межі кредитних відносин у сучасному господарстві значно розширюються [5, с.12-22].

Відомо, що роль і місце кредитних відносин у національній економіці залежить від стану самої економіки. Сучасний кредит і кредитні відносини в Україні мають перехідний характер, вони відображають кризовий стан вітчизняної економічної системи.

Політична нестабільність, протистояння законодавчої та виконавчої влади, що проявляються у непослідовності проведення економічних реформ, незавершеності процесу приватизації, законодавчому забезпеченні ринкових перетворень, спонукає до відтоку коштів за кордон, осідання їх на руках у населення, а також їх тінізації. Саме тому однією з головних проблем на сьогодні постає раціоналізація взаємодії суб'єктів господарювання та комерційних банків шляхом вдосконалення механізму фінансової підтримки підприємництва.

На думку І.Гуцала, можливість отримання позик для суб'єктів господарювання пов'язана перш за все з особливостями кругообігу авансованої вартості, їх продуктивним використанням, тобто рентабельним процесом виробництва, а отже, отриманням виручки та прибутку від реалізації кредитованого проекту і, особливо, з їх обсягом, який забез-

печив би повернення основного боргу та процентів за користування цими коштами. Таким чином, ефективність кредитування обумовлена взаємодією суб'єктів кредитних відносин, з погляду взаємовигідного економічного співробітництва та правового забезпечення їх інтересів, які ґрунтуються на об'єктивних закономірностях руху кредиту [2, с.45].

З точки зору А.Кузнецової, процес кредитування, окрім надання необхідних позикових коштів підприємствам, дає можливість банкам бути учасниками інноваційної діяльності підприємств [4, с.215].

В.Коваленко вважає, що фінансово-кредитна допомога підприємству, що здійснюється у формі пільгових субсидій, часткових і гарантованих державних позик, гарантії під час отримання позик у приватних банків, пільгового оподаткування, повинна бути обґрунтована за чіткими часовими параметрами, напрямом державного стимулювання, видом, терміном, розміром та метою фінансування [3, с.179].

Розвиток ринкової економіки неможливий без активізації підприємницької діяльності, яка зумовлює прискорення соціально-економічних процесів на макро- та мікрорівні. Значний вплив на економічне зростання має розвиток малого та середнього бізнесу, за рахунок якого відбувається розширення господарських зв'язків, прискорюється окупність витрат, що слугує стабілізуючим чинником ціноутворення, зменшується соціальне напруження в суспільстві шляхом створення додаткових робочих місць.

В умовах дестабілізації економіки, обмеження фінансових ресурсів саме суб'єкти підприємництва, які не потребують великих стартових інвестицій, спроможні за певної підтримки найшвидше та найефективніше розв'язувати проблеми монополізації, стимулювати розвиток економічної конкуренції. Сектор малого та середнього підприємництва в Україні поки що не відіграє в національній економіці такої важливої ролі, як в економічно розвинених країнах, не розвивається достатньо енергійно для того, щоб забезпечити динамічне нарощування власного потенціалу, загальне поліпшення економічної ситуації в країні.

Незважаючи на сприяння ефективної підприємницької діяльності загальноекономічному зростанню, її активність стримується фінансовими бар'єрами. Основним джерелом інвестицій досі залишаються недостатні власні фінансові ресурси суб'єктів підприємництва. Банківські кредити використовуються обмежено через великі процентні ставки банківської системи та відсутність гарантій для банків. Високі ставки оподаткування, недосконалість законодавства, обмеженість або повна відсутність матеріально-фінансових і кредитних ресурсів спону-

кає багатьох суб'єктів підприємництва відійти у тіньову економіку.

Актуальна проблематика даної теми вимагає вдосконалення у багатьох аспектах: від спрощення умов надання позики та зменшення пакету необхідних документів для позичальника до принципово нового нормування основних показників фінансового стану, адаптованих саме до суб'єктів малого бізнесу. Оскільки обмеженість фінансових ресурсів є найскладнішим чинником, що спонукає підприємців на отримання позики, вважається за доцільне значно спростити саме систему оцінки кредитоспроможності малого підприємства та максимально наблизити умови кредитування до фінансового стану та реальних можливостей суб'єктів господарювання, додати низку пільг з метою, з одного боку, залучення банком якомога більшої кількості потенційних клієнтів з відповідною зацікавленістю в отриманні частки їхнього прибутку, з іншого ж – досягнення підприємцями вагомих результатів, збільшення обсягів капіталу за рахунок використання позикових коштів.

Таким чином, слід зробити висновок, що розвитку підприємництва шляхом використання кредитних ресурсів сприятиме значне спрощення умов надання кредиту банківськими установами. Для цього необхідна розробка принципово нових, адаптованих до сучасних ринкових умов нормативів показників функціонування малих підприємств, які б дозволили відрізнити аналіз малих підприємств від аналізу великих з урахуванням масштабів їхньої діяльності та розміру кредиту, який потребує суб'єкт малого бізнесу.

1.Гальчинський А.С., Єценко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань. – К.: Вища школа, 1998. – 544 с.

2.Гуцал І. Мотиваційні фактори у забезпеченні ефективності кредитування // Банківська справа. – 2002. – №3. – С.38-45.

3.Коваленко В. Роль банківських формувань у розвитку малого та середнього бізнесу // Регіональна економіка. – 2002. – №4. – С.179-186.

4.Кузнєцова А. Роль комерційного банку у фінансуванні інноваційних проектів підприємницького сектора економіки України // Регіональна економіка. – 2002. – №4. – С.213-219.

5.Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика. – 3-тє вид. перероб. і доп. – К.: Тов-во “Знання”, КОО, 2002. – 215 с.

Отримано 18.01.2005